

REVISTA LITERARA

APARE O DATA PE SEPTAMANA

Director, **Th. M. Stoenescu**

ABONAMENTUL Pe un an, 20 lei . . . . . Pe 6 luni, 10 lei . . . . . Pe 3 luni, 5 lei	REDACȚIA ȘI ADMINISTRAȚIA 4, Strada Regală 4.— București.	ANUNCIURILE Linia pe pagina 16-a 20 b Linia pe pagina 13-15 50 b
---	--	---

OFTICOSUL

— NUVELA —

Par'că 'l vëd și-acum, uscat, cu fălcile afundate, cu bărbia și umerii obrazilor eșiți, cu ochii sticloși plutind în orbite, cu urechile străvezii, cu vinele gâtului vinete și umflate, tușind și ținându-se cu mâna de piept.

Par'că 'l vëd ridicându-se în pat, verbindu-mi de viață, de fericire, de aspirațiile lui, de viitorul lui, și din când în când scuipând câte-o bucată de flegmă amestecată cu sânge, în batista ce-o ținea neconținut la îndemână.

Par-că s'a fotografiat în memoria mea, cu conture și umbre neperitoare, — atât nu pot scâpa de urmărirea închipuirii lui!

Maî bine, nu l'ași fi cunoscut!

Mi-a fost prieten cu toate astea;—ne-am iubit cum pușini colegi de școală s'aũ iubit vr'o dată.

La început, am stat într'o bancă, — ne pregăteam lecțiile amândoi, — ne plimbam împreună; maî târziu am locuit chiar într'o casă.

Până la o vreme am trăit într'o desevêșită armonie. Cum se iviră simptomele boalei, deveni nervos, susceptibil, supărăcios, gâlcevitor, rău chiar.

Nu-î maî intra nimic în voie; slăbise, din gras și rumen cum era; cădea pe gânduri, nu vorbea ceasuri întregi, nu maî învăța.

Când îl întrebam ce are, răspundea că n'are nimic; se irita chiar când simțea că-l presupuneam boala.

Ca să mă convingă că e sănătos, făcea felurite escesuri, — se culca târziu, se scula de dimineață, mânca și bea mult, se îndopa cu tot felul de

mâncăruri nesănătoase și contrarii boalei lui, umbla îmbrăcat subțire pe vremurile cele mai aspre și când îl sfătuiam să-și schimbe felul vieții, se supăra și nu-mi vorbea câte-o zi sau două.

Cu tot binele ce-î voiam, n'am izbutit să-î atrag asupra-mi de cât o dușmănie ascunsă. un fel de învidie și ură, care se manifesta sub o formă bizară prin toate faptele lui față cu mine.

Ca și cum ar fi voit să fiu bolnav ca el, să zac, să mor ca el, — întrebuința toate mijloacele prin care credea că mă poate molipsi.

La masă,—îmi punea paharul lui din'nainte, se făcea că gustă din beutura mea, îmi schimba furculița, lingura, șervetul; seara, îmi schimba perna,—mă învelea cu plapoma lui, pretecestând că e mai groasă, — ca și cum eu ași fi fost bolnav și el sănătos.

Când mă întristam, văzându-l ast-fel, părea că 'mi-ia grija, îmi spunea că sunt bolnav, mă trimitea la doctor, îmi recomanda să mă caut.

Une ori, ca să mă distreze,—zicea el,—începea să-mi povestească despre trecutul strămoșilor lui, îmi lăuda meritele lor, îmi destăinuia aspirațiile lui, Cea mai mare demnitate în stat, lui i s'ar fi convenit; averile cele mai proverbiale, el avea să le aibă; femeile cele mai frumoase, la picioarele lui aveau să se închine

Îmi venea să-î plâng de milă; dar n'am mai putut trăi cu dânsul; a trebuit să ne despărțim.

Am găsit un prilej, și l'am făcut să se mute în altă casă; acolo mă duceam din când în când, să-l ved. Mă primea rece, ceremonios, apoi lua câte-o carte în mână și-o răsfoia, fără să citească și fără să-mi vorbească.

Nu m'am mai dus multă vreme pe la dânsul. Când am simțit că-l doresc, m'am dus să-l ved; dar nu l'am mai găsit. Unde se mutase, ce devenise?... am aflat foarte târziu, târziu de tot.

Când a plecat din casa unde îl știam, a intrat ca pedagog la un institut. Strămtorarea îl silise să alerge acolo.

Tatăl său murise, de când era încă în fașă; mamă-sa trăia la Câmpina, — cu un venit foarte modest, din care îi trimitea și lui câte-va zecimi de lei pe lună. Il chemase de multe ori să se întoarcă acasă, dar nu voise s'o asculte.

Cu curiozitățile boalei, i se înmulțiseră și trebuințele, așa că nu-î mai ajungea să trăiască cu ce avea.

La Institut, directorul prinse, în scurtă vreme, simpatie de dânsul; îl sfătuia, îl îngrijea ca p'un prieten. Il lăsa ceasuri întregi în biblioteca lui, și-l îndemna să se instruiască. Nu-î cunoștea gradul boalei și credea că i se vor risipi gândurile. Dupe un an, îi încredință cursul Științelor Naturale

la clasele de gimnaziu, și se bucura, văzându-l că-și îndeplinește bine sarcina. Devenise intim cu toți profesorii și familiar chiar cu soția și fiica directorului.

Fu destul să nască într'ênsul o patimă, o dragoste fără speranță, ca să se apropie și mai mult de abisul ce aștepta să-l înghiță.

Se înamoră la disperare de fiica directorului. Ș'apoi, de ce n'ar fi iubit'o? .. Nu era el mai frumos și mai curajos ca Făt Frumos din-basme? Nu avea el să ajungă deputat, ministru poate? Era sărac... dar socru-său avea să i dea zestre, cu care să plece în străinătate, să se vindice,—să învețe, să se întoarcă erudit. Îi era destul să câștige inima fetei, și restul venea de sine.

Ceasuri întregi se frământa cu asemenea idei, dar nici o dată nu cuteza să facă un pas înainte.

Fata era tână, frumoasă; dar crescută ca toate cele de astăzi, la pensionare, cu idei aristocratice, pline de fumuri, disprețuind tot și ne iubind de cât propria lor vanitate, gata a se mărita cu cel d'ântăi venit și hotărâte a se divorța la prima ocaziune.

În fața unei astfel de ființe se afla nenorocitul, care întindea punți peste abisuri, ridica scări până la cer.

Intr'o iubire adevărată ênsă, ajunsă până la pasiune, — curtezanul cel mai îndrăzneț, nebunul cel mai desechilibrat, își pierde cutezarea, și ar fi în stare să se lupte c'o armată; dar e tot-d'a-una timid cu aceia pe care o iubește.

O iubia deci, și trebuia să i-o spue.

Ideia aceasta îl turbura mai mult și-l făcea din zi în zi mai trist, mai bolnav.

Toți găsiră într'ênsul o schimbare prea repede. Îl căiau, îl acuzau boala, îl preziceau moartea, dar nimeni nu presupunea alt-ceva.

Ce-î păsa lui de toată lumea! Îi era destul să știe dânsa, iubita lui. Dar cum, prin ce mijloc s'o facă a'l înțelege?

Intr'o zi, pe când stetea gânditor, c'o carte în mână, fiica directorului trecu pe lângă dânsul, și-l întrebă, la ce se gândește?

Femeile au tot-d'a-una un instinct prevestitor, care le trădează tot-d'a-una pe acei de care sunt iubite.

La întrebarea ce-î făcu, el găsi prilejul să-î spue prin cuvinte momentan inspirate, că, la ce s'ar gândi la alt-ceva dacă nu la dânsa.

— Și ești credea că te gândești cu ce să-ți faci coșciugul!.. Îi zise ea batjocoritoare, și întorcându-î spatele cu dispreț.

Vorbele ei îl răniră așa de grozav, că rămase cu fălcile încleștate.

Din acea zi, starea lui în institut deveni pedepsitoare. De și fiica directorului avusese cel puțin prudența d'a nu spune nimănui cele întâmplate,

— totuși, lui i se părea că toată lumea știa,—că tatăl fetei se uita urât la el, că până și servitorii îl năpăstuiesc și-și bat joc de dânsul.

Cugetă să plece de-acolo. Dar până să se hotărăscă, boala luă proporțiuni mari, așa că directorul îl sfătui într'o zi să se ducă unde-va la țară, la aer,—la Cămpina, la muma lui.

Nu mai avea încotro; trebui să plece.

Iși adună rufe, hainele, cărțile, tot ce-avea,— își luă rămas bun de la toți, și când se sui în trăsură, zise birjarului, cu un glas de cadavru ce scoate din plămâni ultima cantitate de aer:

— La spital!...

Când am aflat că zăcea acolo, m'am dus să-l ved. M'a recunoscut îndată și mi-a povestit întâmplările prin care trecuse.

Era sfrșit cu totul: uscat, cu fălcile afundate, cu bărbia și umerii obrazilor eșiți, cu ochii sticloși plutind în orbite, cu urechile străvezii, cu vinele gâtului vinete și umflate, tușind și ținându-se cu mâna de piept; dar ast-fe!, se ridica din pat, să-mi vorbească de viață, de fericire, de aspirațiile lui, de viitorul lui și din când în când scuipa câte-o bucată de flegmă amestecată cu sânge, în batista ce-o ținea neconținut la îndemână.

Am plecat de Blânga lej cu lacrimile în ochi, făgăduindu-i că mă voi duce și-a doua zi.

M'am ținut de cuvânt. De astă dată, l'am găsit într'un delir spăimântător. Se scuľase pe jumătate în pat, și vorbea ast-fel ca și cum peste un minut avea să plece dupe afaceri mari, dupe izbânde colosale. Peste un ceas se mai liniști; se lăsă pe pernă și-mi ceru să-i dau o oglindă.

Trimise-i să-i aducă una. O luă cu ambele mâini și se uită într'ênsa,— o întoarce în mai multe feluri,—și netezi părul, se oglin-di iar... și iar; apoi mă chemă aproape și-mi zise la urechie:

— Adu-mi un fotograf... vezi, sunt mai bine astă-zi,—obrajii mi s'au mai rumenit. . am poftă de mâncare, ași putea să umblu . adu-mi, te rog, un fotograf, să-mi scoată portretul, să-l trimit mamei, să se bucure și ea .. Nu este așa că o să-mi aduci?... Ș'apoi. să mergem diseară la Theatru... nu uita să ieși două staluri în banca întâi... Dupe spectacol. vom merge să supăm... N'ai idee cum mi-e de foame .. Aci, la spital, par'că hrănesc vrăbiile, așa îți dă de puțin. . Spune să-mi dea ceva de mâncare. . mi-e foame .. mi-e foame...

Internul de serviciu porunci unui servitor, să-i aducă de mâncare...

Luă din mai multe feluri câte puțin, apoi se lăsa din nou pe pernă.

— Ași avea poftă de pepene; să-mi aducă un pepene verde...

Ne prefăcurăm că trimitem să-i aducă. Ne uitam toți la el, așteptând din minut în minut să expire.

Ochii i se împăienjinară, buzele-i învinețiră și părea că nu mai răsuflă.

De-o dată, c'o tremurătură nervoasă, cu pumnii strânși, cu fălcile încleștate, se ridică în sus, și, ca și cum ar fi vrut să se ție cu dinții și cu unghiile de viață, se târi până la marginea patului, se dete jos și ceru hainele să se îmbrace.

Il sprijinirăm de brațe, întrebându-l :

— Unde vrei să te duci?...

— Acasă,—la Câmpina,... la mama... o să-i pară bine când m'o vedea.. O să-mi facă o ciorbă acră, cum n'am mâncat de multă vreme; am s'o mănânc fierbinte, să mă încălzesc,... am să...

Atât putu să mai zică, și muri pe brațele noastre.

Th. M. Stoenescu.

DIN DRAMELE IERNEI

(NUVELĂ)

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Lui D. Teleor

Vecinii o pomeniseră de multă vreme printre dâșii și se obișnuiseră cu ea ca cu o prietenă liniștită și nefăcătoare de rele către nimeni. De unde, când venise și cine era, nu 'și deduse seamă, sau mai bine, nu căuta să 'și dea seamă, nici unul dintre cei cari o vedeau în mijlocul lor de dimineața până seara.

O chema Maria, dar acest nume de botez aproape se uitase, și însă-și ea nu mai răspundea de cât la porecla: *Spaima*

Cu o urîșime pe figură de 'ți speria și desgusta privirile, slabă,—schielet pe picioare —murdară, trențăroasă, și ca perfecțiune de monstruoșitate: idioată,— o asemenea nenorocită ființă trebuia de sigur să renunțe la frumosul nume de Maria,—singurul ei frumos,—și să primească glumeața, sau răutăcioasa supranumire a oamenilor.

Mumele își potoliau copilașii neastâmpărați și rîzgâiți, îngrozindu-i că i vor da pe mâna Spaimii; iar pentru cărdul băieților mai mari, cari scăpaseră de țită și leagăn, urita femeie servea adese-orî ca o jucărie omenească de ris și batjocoră.

Ea nu zicea o vorbă ocăritoare, nu făcea nimic rău. Când vr'o mână nemiloasă ridica ciomagul s'o lovească. cădea pe pământ, se înghiemuța tremurând și plânsul îi părea mai mult un chielălăit nervos de câine.

Locuința ei era o ladă mare, umplută cu pae, cu câte-va zdrențe, o plapumă ruptă și vechie și fărâmaturi negre de pâine. Acolo, vara și iarna,

dormea somnul ei de bestie, zgârcită, neștiută, fără o rază de conștiință în întunerecul vieții sale.

Ziua umbla prin casele oamenilor, să aducă un urcior cu apă, să taie un lemn, să facă o treabă în sfișit, pentru o bucată de pâine, pentru un zece bani.

Seara intra în vr'o cârciumă, bea toate paralele ce câștiga și pleca să se culce. Câte o dată, mai înainte de a închide ochii, Spaima începea să cânte, și aceasta mai ales în nopțile de vară. Trecătorii se opreau mirați în loc să asculte, copiii conteneau jocurile și s'apropiau furios de lada ei ca să n'o întrerupă, pe când omul în curtea cărea i se îngăduise locuința, injura, o amenința că o dă pe poartă afară dacă s'o întâmpla să'i mai *co-bească* glasul. În adevăr, cântecul ei se asemăna cu o găngăneală de cerșetor, cu un vaet de mut, ce te înfricoșă.

Spaima însă, avea și ea un tovarăș, cu care se vedea de câte trei, patru ori pe săptămână. Era un biet milog de ulițe, care nu știa de cât să întindă mâna, să ceară, să bine cuvinteze pe milostivi și să suspine, când vr'o gură rea îl trimetea la muncă.

Dar el avea piciorul stâng paralizat de la genuchie în jos, și dacă ar fi putut să'și ție trupul numai pe un picior, ar fi muncit fără preget, cu dragă inimă.

Intre el și Spaima se statornicise un fel de bună înțelegere și nu odată îi văzuseră oamenii împărțind împreună ce izbutiseră să capete pentru gură.

El însă,—subt toată povara de mizerie și suferință ce 'l covârșea,—păstra oare-care putere de tinerețe.

Chipul lui gălbenicios, supt și oare cum îmbătrânit, era de sigur frumos pe lângă al Spaimei. Dacă ea înfricoșă ochii, el îi îndușoșă.

De la o vreme însă vecinii priviau cu un fel de mirare ciudată la înfățișarea Spaimei. Femeile, cu deosebire, șopteau uimite între ele și prevesteau fără urme de îndoială *nașterea copilului*.

Spaima, la căutăturile rızătoare ale curioșilor, rinjea dobitocește și purta cu o îngâmfare nestăpânită rotunjimea pântecilor ei.

Pe subt o posomorire iernatică de cer, ninsoarea cădea în fulgi mari și neviscolită de nici o suflare a vântului. Odată cu întinderea nopții, se lățise și o însuflețire geroasă, ce prevestea un Crăciun cu înghețuri năpraznice.

De cu dimineața, Spaima se simțise pornită de o greutate ce o doboră. Capul îi vijăia, tot trupul par'că i-l trăsese printr'un jeratic de cuptor. În ziua aceea, vecinii n'au văzut-o, ca de obicei, pe uliță, cu codrul de pâine în mână, mușcând din el cu o lăcomie de animal vecinic nesăturat. Seara subt plapumă, astupă lada cu o rogojină mare ca să n'o ningă și vru să adoarmă.

Pe la miezul nopții, spazmurile nașterii începură să se ivească. Spaima gemea, înăbușită subt căldurile acelor dureri sălbateci, și tot într'o vreme înjunghiată de sulițele gerului, ce se făcuse nesuferit. Un vânt, cu șuierări ascuțite, pornise să năucescă fulgii de ninsoare în toate părțile. Și nimic decât întunecimea nopților de iarnă, ce dă orașului un aspect sumbru de cimitir.

Pe o așa vreme, între cele patru ziduri de scânduri ale lăzei, Spaim se despovăra de nenorocitul copil, al cărui tată era tovarășul ei de mizerie, — cerșetorul milog.

Aproape despre dimineață, tocile de fier, însoțite de urlatul clopotelor, se auzeaău deșteptând creștinătatea să sărbătorească nașterea lui Christ. Năuntrul bisericilor era plin de lume, iar pragurile se luaseră în stăpânirea unei droaie de cerșetori rupți, diformi, schilozi, desgustători. Tovarășul Spaim se găsea și el în acest amestec de nenorociți. Nădăjduia să capete mai mult ca de obicei, — căci la zilele mari oamenii sunt mai darnici, — apoi să aducă Spaimei bani mulți și desagi plin cu codrii. Vor intra în odaia unei cărciumi și acolo vor mânca, vor bea, vor petrece.

Când slujba religioasă se sfârși de tot, cerșetorul mulțumit de ce primise, luă drumul către locuința Spaimei. Credea că va găsi-o încă dormind. Ajungând, se apucă mai întâiu să doboare grămada zăpezei ce se așternuse peste rogojina, care acoperea gura lăzei, și își încovoia spinarea să intre. Spaima, cu gura încleștată în paie, cu unghiile mâinilor înfipite în pulpele-i slabe și negre, încremenise de veci; iar lângă ea, copilul ce 'l născuse dormea și el somnul morței și părea mai mult un cocoloș de carne învinețită.

Cerșetorul fu coprins de o înmărmurire amestecată cu frică. Fără să mai simță vântul ce 'l izbea cu furie din toate părțile și se strecura ascuțit printre rupturile hainei, el își ficsase ochii mari și cu un soi de ecpresiune de milogeală într'ênșii peste trupul neînsuflețit al Spaimei. Și aplecându-se mai în jos, ridică hoitul copilului în mâini, îl apropia bine de ochi, apoi de sin și coperindul cu pulpana subei, par'că ar fi voit să 'l adăpostească de ger la căldura pieptului. O curgere de lacrimi izvorită dintr'un simțiment de durere adâncă, porni atunci de sub pleopele-i roșii și obosite. Iar pulberea de fulgi mărunță și risipită de neastâmpăratele colinde ale vântului, îl izbea în față ca niște alice de ghiață.

Traian Demetrescu.

VETI MURI!

*Toți în juru-mi se frământă
Înhamați la munca sfântă;
Iar când toți se ostenesc,
Eu stau leneș și gândesc.*

*Cum o fi nu știu mai bine,
Să lucrez pare că-mi vine...
Dar un glas neînfrânat
Brațul mi-a paralizat,*

*Căci sarcastic îmi repetă
Ca un cântec de flașnetă...
„Și de-ți sta și de-ți munci,
„Și-unii și-alții veți muri.*

Nicolae Țincu.

MOARTEA

(Dupe Schopenhauer)

Moartea este geniul inspirator, conducătorul filosofiei... Fără dânsa cu greu s'ar putea filosofa.

Nașterea și moartea aparțin de o potrivă vieței, și se împotrivesc una alteia, una este condițiunea celei-l-alte; ele formează cele două extremități, cei două poli ai tuturor manifestărilor vieței. Mitologia Industanilor, care este cea mai înțeleaptă, es-primă aceasta printr'un simbol, dând ca atribut Sziva, zeul destrucțiunei; o dată cu lanțul său de capete de morți, pe Lingam, organul și simbolul generațiunei; căci amorul este compensarea morței, corelativul său esențial, care împreună să neutralizează și se suprimă unul pe altul.—Așa, Grecii și Romanii își ornau prețioasele lor sarcofage cu baso-reliefuri, reprezentând sărbători, danțuri, nunți, vânători, lupte de animale, bacanale, într'un cuvânt, imaginile vieței celei mai vesele, celei mai însuflețite, până la grupuri voluptoase, până la satiri încârduiți cu căprioare. Scopul era fără îndoială de a atinge spiritul, în felul cel mai simțitor, prin contrastul morței omului pe care îl plângem, închis în mormânt, și al vieței nemuritoare a naturei.

Moartea este soluțiunea dureroasă a legăturii formate cu voluptate de generațiune, este distrucțiunea repedă a greșelei fundamentale a ființei noastre, cea mai mare amăgire.

Individualitatea celor mai mulți din oameni este așa de mizerabilă și de neînsemnată, în cât aceștia nu pierd nimic prin moarte: aceia ce mai pot avea într'ansii o oare-care valoare, adică trăsurile generale ale umanității se poate afla la cei-l-alți oameni. Durata se poate asigura umanității iar nici de cum individului. Dacă s'ar da omului o viață eternă, posomorita neschimbare a caracterului său și strâmtele margini ale inteligenței sale, i s'ar părea la urma urmei așa de monotone și i-ar inspira un dezgust atât de mare în cât, ca să scape, ar prefera neantul. A cere individului imortalitatea, este a voi să se perpetueze o greșeală până la infinit. Căci în adevăr, orî-ce individualitate este o greșeală specială, ceva care n'ar trebui să existe; și adevăratul scop al vieței este acela de a ne scăpa de dânsa. Ca dovadă este că cei mai mulți oameni, putem zice chiar toți oamenii, sunt ast-fel constituiți în cât n'ar putea fi fericiți în or-ce lume ar visa ei să trăiască. Dacă acea lume ar fi plină de mizerii și de griji, ei ar deveni prada suferinței și pe timp ce ar putea să scape, ar recădea în mizerii, torturi și nefericiri. Nu ar fi dar de-ajuns să puși pe om într'o lume mai bună, spre a-l conduce la o stare mai fericită, ar trebui în același timp ca el să fie transformat cu totul, să se facă ast-fel ca el să nu mai fie ceea ce este, ci să devie aceea ce nu e. Trebuie dar negreșit să înceteze de a mai fi aceea ce este; această condițiune preliminară, o îndeplinește moartea, și din acest punct de vedere poate reeși necesitatea morală. A fi pus într'altă lume, și a fi se schimba cu totul ființa este un singur și același lucru. Dar odată ce moartea a pus sfârșit unei conștiințe individuale, ar fi oare de dorit ca aceeași conștiință să fie reînviată, spre a dura o eternitate? Ce conține ea în tot timpul? Nimic alt-ceva de cât un șir de cugetări sărace, strâmte, pământești, de griji fără sfârșit;—să le lăsăm dar odată pentru tot-d'una să se odihnească în pace.

Se pare că sfârșitul oricărei activități vitale este o miraculoasă ușurare pentru forța ce o întreține: aceasta explică poate acea expresiune a dulcelei seninătăți ce se vede pe fețele celor mai mulți dintre morți.

Cât de lungă este noaptea timpului fără margini comparată cu scurtul vis al vieții!

Când observăm toamna mica lume a insectelor, și când vedem că una își pregătește culcușul spre a dormi somnul aspru și lung al iernei, că alta își face cuibul spre a trece iarna în stare de chrisalidă și a renaște într-o zi de primăvară în tineretea și perfecțiunea sa și că cele mai multe, căutându-și odihna în brațele morții, se mulțumesc a-și depune ouăle cu îngrijire într'un loc priincios, spre a renaște într-o zi reintinerite, într'o nouă ființă,—ce însemnează aceasta dacă nu doctrina imortalității definită de natură? Ea ar voi să ne facă să înțelegem că între somn și moarte nu este mare deosebire, că una nu pune mai mult de cât alta existența în pericol. Grija cu care insecta își prepară celula, gaura, cuibul, precum și nutrimentul pentru larva ce va trebui să nască în primăvara viitoare, ș'apoi, liniștea cu care moare, seamănă cu totul cu grija prin care omul își regulează de cu seară hainele și își pregătește trebuincioasele pentru hrană ș'apoi se culcă în pace.

Și aceasta nu s'ar întâmpla, dacă insecta ce este hotărâtă să moară toamna, considerată în ea însăși și în adevărata ei esență, n'ar fi identică cu aceia ce trebuie să se dezvolte în primăvară, dupe cum omul care se culcă, este același care se scoală.

Priviți un câine: cât e de liniștit și de cu minte. A trebuit să moară mii de câini până ca acesta să se nască. Dar moartea tuturilor acestora n'a atins întru nimic ideea de câine: această idee n'a fost câtu-și de puțin întunecată prin dispariția lor. Iată pentru ce acest câine e așa de vioi, așa de tare, ca și cum ar fi în ziua cea mai înflorită a vieții, ca și cum n'ar mai avea sfârșit; în ochii lui lucește principiul indestructibil care este într'ensul *ingerul păzitor*.

Ce a distrus așa dar moartea în timp de mii de ani? N'a distrus câinele, fiind că îl vedem înaintea noastră în cea mai bună stare, ci umbra lui, figura lui pe care slăbiciunea cunoștinței noastre nu o poate străvedea de cât până la un timp.

Materia, prin persistența sa absolută, ne asigură o indestructibilitate în virtutea căreia acela care n'ar ști să conceapă o alta, ar putea să se mângâie prin ideea unei imortalități oare-care.

— Ce? s'ar zice, persistența unei pulberi, a unei materii brute, e în stare să ne dea continuitatea ființei noastre?

Cunoașteți însă acea pulbere, știți ce este și ce poate ea? Înainte d'a o nesocoti, învățați a o cunoaște. Acea materie ce nu e de cât pulbere, topită în apă, va deveni un cristal, va avea strălucirea unui metal, va arunca scânteii electrice, va manifesta puterea sa magnetică... va lua forma unei plante sau a unui animal, și din sânul ei misterios se va desvolta în fine acea viață, a cărei pierdere torturează atâta mintea noastră mărginită! Așa dar, nu este nimic, a dura sub forma acestei materii?

Nici un joc de noroc nu e mai nesigur ca jocul nașterii și al morții; preocupați, interesați, îngrijați până la extrem, luăm parte la fie ce partidă de joc, — fiind că ochii noștri sunt în totul și de toate interesați. Din potrivă, natura, care nu înșeală nicădată, natura, tot-d'a-una sinceră, se exprimă asupra acestui subiect într'un mod cu totul diferit: ea zice că viața sau moartea unui individ nu-i pasă întru nimic; ceia ce se explică prin faptul că ea espune viața animalului ca și pe a omului la toate pe-ricolele fără a-și da cea mai mică osteneală ca să-i scape.

Când dar această mamă suverană, universală, expune fără părere de rău pe toți copiii ei la aceeași soartă, ea știe că murind, vor recădea în sânul ei unde-i ține ascunși, ea știe că moartea lor nu e de cât o glumă, o jucărie.

Nocturna.

EXTAZE

— Dupe Jean Berge —

Cât e de dulce viața și firea de voioasă,
Și câte paseri zboară pe subt albastrul cer!
Ce tainic ne dezmiardă al soarelui mister!
Nu! N'avem drept a zice că Dumnezeu ne lasă.

Despintece ori-cine neantu-adânc și grav
Și plângă 'n tot-d'a-una pe-a traiului durere,
Eă urmăresc lumina și fug din răsputere
De pesimismu, oaspe al gândului trândav.

Ași vrea să te-aud iarăși vorbindu-mi, o! natură,
Ce ne păstrezi speranța în sinul tău divin,
Să ved, precum răsare din mlaștină albul crin,
Eșind măreața dogmă din a'ndoelei gură.

Din umbră, idealul, ceresc prevestitor
In ochii tuturor ne-apare ca fantomă,
Și e o lege, între colos și între atomă
De-a desveli misterul păstrat de creator.

Un om nu este vecinic de suferinți constrâns :
Dupe-o furtună, marea e mult mai liniștită.
E timp să recunoaștem că viața-i fericită,
Că risul e mai dulce atunci dupe ce-aî plâns.

Ați blestemat și cerul și tot ce vă desfide
Iar moartea-ați celebrat'o destul de-atâția ani,
Poetii care ascundeți adesea sarlatani ;
Ne-au săturat in fine blestemele stupide.

Aceia care'n cânturi blestemă de-obicei,
Răpind iluziunea simțirei încântate
Și întunecând lumina privirei însetate,
Părtași la fericire sunt tot-d'a-una ei.

Să răsufăm,—prietenii,—un aer care mbată,
Să mistuim cu ochii scinteia de lumină,
Să ne ascutem nervii de voluptate plini
Și inima'n extaze divine să ne bată.

Să nu mai fim la sînul odihnei turburați ;
Șă facem ca bătrîni copaci de prin pădure
A căror veselie și'n nopțile obscure
Cu imnuri e cîntată de câmpii semănați.

N'avem în tot-d'a-una priveliștea măreață
Ce firea ne destinde în mersu-î variat ?
Livezile înverzite și vîlul argintat
Sub care'n timpul iernei câmpiile îngheață ?...

Nu ne putem, prin geniū, urca până'n tării,
Și nu putem d'asemeni, mări de la'nălțime
Natura roditoare și artele sublime,
Unindu-le prin tainici și sînte armonii ?

Femeile aū buze ca purpurile rozei
Și ochi adânci, în care durerile adorm ;
Iar versul ne transportă ca într'un vis enorm,
Departa de amara realitate-a prozei.

Din lemne saū metale, cu sunet muzical,
Se'nnață arii scumpe cu melodii trecute,
Și vin să redeștepte în suflete-abătute
Simțiri, ce sunt ecoul orî-căruī ideal.

Amorul, dulce prizmă, ce soartei dă lumină,
Ca curcubeul care dă soarelui senin,
Desmeticind speranța de-al disperărei chin,
Ne dogorește în inimă cu flacărea-î divină.

Nainte ! Bucuria pe frunte s'o purtăm !
Privirea noastră vie destinul să braveze !
Să fim învingători și lupta să'nceteze !
Sub jugul umilinței să nu ne mai plecăm.

Nainte ! Drumul este în ochii mei deschis,
De și nu știū s'fîrșitul la care voiū ajunge,
Nainte ! Spaima morței nu poate să m'alunge...
In mijlocul mulțimei străbat cu al meu vis !

Th. M. Stoenescu.

UNA-ALTA

Cicerone zicea despre Caninius Revilus, care a fost consul numai o zi :

— Avem un consul așa de vrednic, că n'a dormit o singură noapte în timpul consulatului său.

*

Victor Hugo primi într'o zi o serisoare cu adresa. *Celui mai mare poet al epocii.* Marele scriitor, fără a o deschide, o trimise lui Lamartine, care, la rândul său, o inapoiă lui Victor Hugo. Nu se știe care din ambii bărbați iluștri se hotări cel dintâiu a o deschide.

*

Un tânăru, întrebă într'o zi pe-o văduvă foarte frumoasă :

— Pe unde trebuie să treacă cine-va, ca să ajungă în iatacul D-tale ?

— Pe la ofițerul stărei civile și-apoi pe la biserică ! îi răspunse ea.

*

Un colonel întrebă într'o zi pe vistavoiul său, care îmbătrânise în slujba armatei :

— De ce ți-a albit părul, când barba ți-e încă neagră ?

— Pentru că, răspunse el, părul mi-e mai vechiu cu douăzeci de ani ca barba !

*

O pisică adormise pe mâneca hainei lui Mahomet. Fiind tocmai atunci ora de-a merge la rugăciune, profetul găsi mai nimerit să taie mâneca de cât să deștepte pisica.

*

Cu toate că Livia a fost una din cele mai frumoase femei ale lumii, înțelepciunea îi era și mai mare ca frumusețea. Într'o zi, întâmplându-se să iasă mai mulți bărbați goi înaintea acestei principese,—și, senatul voind a-i condamna, — ea se opuse la acea condamnare, zicând că bărbații goi nu sunt de cât niște statui pentru femeile caste.

*

Un țigan furase calul unui țeran și-l vânduse. Tribunalul îl condamnă la șase luni închisoare.

— Domnule judecător, zise țiganul, mai condamnă-mă încă la șase luni,—să-i pot lua și căruța.

*

Cine-va vrând să se scape d'un plicticos, care îl inebunise cu corespondența, îi scrisese aceste rânduri :

— Domnule,—vei ști că am murit ; nu voi putea decî să mai răspunz scrisorilor cu care mă onorezi !

*

Un protopop, se închisese în casă și mânca o ciozvârtă de miel fript, în Vinerea Patimilor. Afară tuna și fulgera de credeai că pierе pământul.

Protopopul strigă,—deschizând fereastra și-aruncând mielul :

— Ce dracu, atâta gălăgie pentru-o friptură !

Zetta.

MIRON COSTIN

SCHIȚA

asupra timpului, vieții și operilor sale

LETOPISETUL MOLDOVII

Scrierea cu titlul: «*Letopisețul țării Moldovii de la Aaron Vodă, de unde e părăsit de Urechii Vornicul de țara de gios,—isvodit de Miron Costin, biv-vel Vornic țării de gios, în anii de la zidirea lumii 7185, în oraș la Iași*» este cea mai însemnată a lui Miron Costin. Ea se întinde de la 1594, a doua domnie a lui Aaron Vodă cel cumplit, până la 1662.

Dânsul ia evenimentele pe rând, făcând din fie-care câte un paragraf special, le espune cu toate amăruntelile ce putea cunoaște; ast-fel, le tratează pe toate de la început până la sfârșit. Nu sunt capitule generale, rezumătoare și judecătore ale unei epoci întregi, pe care s'o caracterizeze în mod critic, comparând-o cu alta din istoria națională or din istoria universală.

La început el nu face o introducere în materie, ci se dă drept continuator al lui Grigore Urechie. Zice că până la domnia a doua a lui Aaron a scris Urechie, iar de aci încolo nu s'a mai scris de nimeni, fie că într'adevăr n'a mai făcut nimic predecesorul său, fie că a lucrat ceva și s'a pierdut. «Deci de unde aș părăsit Urechii, zice dânsul, începem noi cu ajutorul lui Dumnezeu.» (1) Lipsă unui studiu retrospectiv, atât de trebuincios, cu care să porniască în drumul cronicii sale, se esplică prin faptul că își pusese în gând să alcătuiască o istorie completă a Moldovii «den descălecatul ei cel d'întâiu, carele aș fost de Traian împăratul» și până în zilele lui; dar aș venit împrejurări cari l'aș oprit și i s'a zădărnicit planul. Ast-fel, lucrarea pe care o studiem este un fragment din marea lui întreprindere. Voise bietul om să facă ceva mai mult, dar «sosiră asupra noastră cumplite aceste vremi de acmu, de nu stăm de scrisori, ce de grije și suspinuri. Și la acest fel de scrisoare gând slobod și fără valuri trebuiește; iară noi privim cumplite vremi și cumpână mare pă-mântului nostru și noă.» (2).

Ideia lui Miron a realizat-o, oare cum, fiul său Niculae. Acesta a luat cronica lui Grigore Urechie, a tatălui său, le-a întrunit într'un singur corp și de la domnia lui Dabija Vodă până la întâia a lui Niculae Mavrocordat—inclusiv— a făcut lucrare originală. Cronica lui Urechie nu a copiat-o cu totul întocmai, ci unele părți le-a înlocuit. Ast-fel, a scris mai pe larg domnia lui Despot-Vodă; ast-fel a făcut cu domniile altor 11 domni, ce i se păreau neîndestulătoare la Urechie. Noi bănuim că în aceste toate îl vor fi slujit diferitele note pe cari tatăl său le făcuse pentru îndeplinirea planului. Cum-cum, Niculae a putut face o încercare în această privință, pe când tatăl său a fost oprit de împrejurări.

Cari sunt aceste împrejurări? Iată întrebarea ce ni se prezintă și împreună cu ea: când a scris Miron Costin astă operă?

(1) «*Letopisețul Moldovii.*» Cap. I. în Ediția II (187?) a cronicilor d-lui Cogălniceanu. Pg. 249. Tom. I. Toate însemnările de citațiuni se referi la aceasta a doua ediție.

(2) Voroava către cetitorii. *Cronice* Ediț. citată pg. 247.

La epoca scrierii, el, erea *fost mare vornic* sau «*bivel vornic.*» Vornicia mare o ocupa Costin pentru întâia oară sub Iliș-Vodă. Dupe căderea lui, vine Duca-Vodă. În vremea acestuia cronicarul nu este în funcție, poate e prigonit de domn. Aceasta ar justifica vorbele din prefață: «*cumpenî mare pământului nostru și noî.*» Tot în vremea aceasta se întâmplă expediția Turcilor la Cămenita, trecerea Sultanului cu alaiul mare prin Iași. Toate acestea pricinuiău o mare temere de soarta Moldovii, care juca rolul de grănar al armiei nesaturate a Turcilor. De aceia zice el, cu mare evlavie: «de nu va hi pus prea vecinicul sfat a puternicului Dumnezeu țerii acesteia țeanchiū «și soroc de sēvēșire.» (3) Va să zică, aceasta este epoca în care presupunem că a scris Miron Costin letopisețul său sau cel puțin *l'a început*, sfirșindu-l în niște vremuri mai bune. Data începerii ar fi dar 1674—1675, dupe ce cu câțiva ani mai înainte, făcuse începutul plănuită sale istorii generale, prin povestirea întâiului descălecat, adică al colonizării Daciei.

Letopisețul întreg coprinde 20 de capitole și cel din urmă tratează despre Stefăniță Vodă, feciorul lui Vasile Lupul (4).

De și istoria este specială a Moldovii, totuși Miron dă idei une-orî mai generale, alte orî mai amărunțite asupra întâmplărilor de la aceeași epocă din țările vecine, Polonia, Ungaria, principatul Muntenesc și adesea face descrieri îndestul de lungi a unor fapte ce au avut mai mult rēsunset. Așa, spre pildă, este domnia lui Mihaiū Vi-teazul: «*Pentru Mihaiū Vodă, domnul țării Muntenestî, cum s'au ridicat de au făcut multe rēsboaie asupra Turcilor.*» (5) În paragraful cu acest titlu se vede că avea cunoștințe foarte greșite despre istoria contemporană a evenimentelor cu cari se ocupa. Lucrul se esplică ușor, de vreme ce în privința trecutului Moldovii avea mai multe și mai sigure isvoare de consultat, avea cronica lui Urechie și scrierile polone, cari dēdeau mai puțin și mai puțin sigure informații despre Muntenia. Numai în lucrări scrise putea să caute dēnsul ce-i trebuia, căci pe vremea lui nu se făcea istoria dupe documente epigrafice or paleografice. Prin urmare este, până la oare care punct, iertat Miron Costin de ereziile pe care le spune.

Intre altele, vom cita, relativ la Mihaiū aceia că pune bătălia de la Călugăreni dupe coprinderea țerii de Turci, sub comanda lui *Sinan-pașa*, pe care îl numește «*vizirul de Silistra.*» N'asî și să spun ce înțelegea prin acest titlu. El, zice Costin, *ca să-i fie mai lesne a supune Ardealul*, luase toată țara muntenească (6). Nici nu plecase Sinan cu gândul de a se duce în Ardeal, ci numai spre a preface țările române în pașalăcuri. **Apoi**, continuă cronicarul, și la Giurgiū s'a luptat Mihaiū cu Sinan. Aceasta ar fi nu lupta de la Călugăreni, despre care el nu pomenește nimica și care e **prima** luptă din acest resboiū,—în cât n'ar fi putut zice el: «și la Giurgiū,» — ci o fi lupta ce s'a întâmplat dupe ce Sinan a fost învins în toată țara și a fost silit să fugă la Giurgiū ca să scape trecând peste Dunăre. Costin nu ia șirul evenimentelor așa cum sunt, ci începe deodată: «luase toată țara.»

(Va urma).

Gheorghe Adamescu.

(3) Idem. Voroavă.

(4) Letopis. de la pg. 249—373.

(5) Lec. cit. pg 252. seqq.

(6) Ediția citată din Cronici. Tom. I Cap. II par. 2 pag 252, 3.

CIOCOII VECHI SI NUOI

SAU

CE NASCE DIN PISICA SOARECI MANANCA

ROMANȚ ORIGINAL

de NICOLAE M. PHILLIMON

Ciocoiul, observând îngrozirea ce pricinuisese arendașului, îi zise mai liniștit.

— «Eă n'am ce să-ți fac; trebuie în două-zeci și patru de ceasuri să-mi răspunzi suma coprinsă în ispașă, căci am poruncă să-ți pui *bumbașir*, două *ortale* de slujitori. Rămâne la domniata, să-ți alegi din două una: ori să plătești de bună voiă, sau prin silă.»

— «Dar bine, Coccoane Dinule, mă lași sărac pe drumuri!»

— «Nu voiă să știu nimic despre aceasta. Plătești banii cu binele, sau fac pitac la isprăvnică, și-ți pui în spinare o sută de slujitori? Înțelegi românește?»

Grecul plecă capul în jos, și dupe ce se gândi cât-va timp, zise:

— «Să facem cum e bine, Coccoane, că e păcat de Dumnezeu să mă dai pe mâna *zabetului*.»

Dinu care voia să ajungă la această concluziune; privi pe grec cu un fel de mirare, apoi îi mai zise:

— «Fie cum zici. Ispașa se ridică la o sută de pungi de bani. Cât dai dintr'această sumă?»

— «Două-zeci de pungi, Coccoane.»

— «Este puțin, foarte puțin. Nu primesc.»

— «Fie trei-zeci, să nu mai fie vorbă.»

— «Mai jos de cinci-zeci, nu primesc nici o lăscăiă. Te mulțumești, ori fac pitacul?»

— «Haide, fie! — răspuse grecul, scoțând din sân o pungă verde, lungă de două coti, și desnodând-o cu acea întristare ce simt amanții, când se despart de iubitele lor. Numără cele cinci-zeci pungi de bani în *mahmudele*, *dodecari*, *funduci* și *rubiele*; apoi, dupe ce salută pe ciocoiu, eși din casă oftând și jurându-se pe toți sântii, că va scoate acei bani îndoiți din pielea bieților sătenii.

A doua zi Păturică plecă din moșia Răsucita la cele-l-alte moșii ale stăpânului său, și dupe ce făcu pe la toate, câte o cercetare de felul celei descrise mai sus, se întoarse în București cu două sute pungi de bani, pe care le puse de-o-cam-dată pe fundul sipetului, zicându-și în sine, cu o nespasă bucurie: «Doamne ajută!... Una la mână!»

CAPITOLUL XIII

Ce dai să te fac Ispravnic?

Vestea despre influința ce din zi în zi dobânda Postelnicul Andronake la curtea lui Caragea, se răspândise atât de mult, în cât mai toți cei ce voiau să dobândească vre o funcțiune publică nemeritată sau vre un alt favor de la Domniă, se îndreptau către casa a-tot-putintelui fanariot, și prin dare de bani, își împlinea doriința.

Cată să spunem că în timpii aceia, ca în toți timpii, jafurile și mâncătoriile nu se

faceau așa d'a dreptul. De la Domn până la zapei, toți pe atunci fura cu mijloace delicate și cu o iscusință atât de mare, în cât hoțul își asigura inviolabilitatea și nu se expunea la umilire.

Ca să ajungă aci; toți slujbașii mari și mici, își aveau prepelicarii lor, cari căuta venatul, și-l aduceau înaintea vanătorului ca să-l jumulească.

Postelnicul Andronake, care făcea totul pentru interes, nu crezu de cuviință a lăsa o asemenea frumoasă ocaziune, fără a se folosi de dânsa; el dar inițiază pe Păturică în acest nou fel de hoție, și din acea zi, nimeni nu mai dobândi favorile curții; de cât prin mijlocirea Postelnicului său mai bine printr'a lui Păturică, carele câștiga de la fie-care treabă împlinită, de două ori mai mult de cât stăpănu-său.

Intr'o zi se presintă dinaintea lui un funcționar scos de mult timp din slujbă. Dupe ce acest din urmă îi făcu o mulțime de complimente, ciocoiul îi zise să șează, și porunci să-i dea dulceață și cafea.

Cât ținu acest tratament oriental, Dinul se ocupa cu mustățile sale cele negre, pe care le răsucea și le netezea cu multă grație; iar dupe ce veni cafeaiul și luă *felișganul* din mâna funcționarului, Dinu zise cu o delicatețe prefăcută:

— «Ce întâmplare fericită te aduce la mine, *archon* Medelnicer?»

— «Nevoia, Coccoane Dinule, și nimic mai mult.»

— «Nevoia? Domnia-ta să ai nevoie de un om mic ca mine? Mi se pare curios!...»

— «Nici-de-cum, Coccoane Dinule. Omul nu știe de azi până mâine, și de multe ori vine vremea de ai trebuință chiar și de un țigan. Ast-fel vine vorba, dar te rog să nu fie cu supărare.»

— «Ferească Dumnezeu, *beș-mu...*» — zise Dinu silindu-se a ascunde reaoa impresiune ce-i făcuse mușcătoarea sentință a funcționarului.

— «Vrei dar să afli nevoia care m'a adus în casa Domniei-tale?»

— «Da, și a te sluji cu ce-mi va sta prin putință.»

(Va urma).

CATRE D-nii ABONATI

Administrațiunea „Revistei Lite-are“ de și se bucură de prea puțin sprijin din partea abonați or sei, totuși nu cruță nici un sacrificiu, pentru ca această publicațiune să dureze, și să nu lase a se cufunda în uitare un trecut de nouă ani, în care timp s'a luptat cu multe greutăți și a dat însemnate rezultate.

O atențiune mai vădită din partea abonaților ce-o primese, — ar fi destul spre a pune administrațiunea noastră în pozițiune să aducă îmbunătățiri progresive „Revistei Literare“.

De aceea,—rugăm pe toți d-nii abonați, rămași în întârziere cu plata, să se grăbească a ne achita micul cost al abonamentului,—și întru cât ne privește, vom corespunde pe deplin sprijinului ce ni se va da.

Nu așteptăm de cât exactitatea plăței, din partea d-lor abonați, pentru ca în cel mai scurt timp să mărim nu numai cadrul revistei, dar să o alimentăm și cu articole valoroase ale frunțașilor literaturii noastre;—ceea ce nu se poate face fără augmentare de cheltuieli, căci atât munca lucrătorilor cât și aceea a scriitorilor trebuie plătite, și numai d-nii abonați ne pot ajuta la acoperirea acelor cheltuieli.

De la d-lor depinde deci, ca „Revista Literară“ să-și ia repede avântul către scopul la care tinde, și credem, că acum mai mult ca tot-d'a-una, își vor face o ast-fel de datorie.

Administrațiunea.